

FIȘA DISCIPLINEI

1. Date despre program

1.1 Instituția de învățământ superior	Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
1.2 Facultatea	Facultatea de Istorie și Filosofie
1.3 Departamentul	Departamentul de Istorie Antică și Arheologie
1.4 Domeniul de studii	Istorie
1.5 Ciclul de studii	Master
1.6 Programul de studiu / Calificarea	Arheologie și Studii Clasice

2. Date despre disciplină

2.1 Denumirea disciplinei	Izvoare cartografice și topografie arheologică						
2.2 Titularul activităților de curs	Conf. univ. dr. Florin Fodorean						
2.3 Titularul activităților de seminar	Conf. univ. dr. Florin Fodorean						
2.4 Anul de studiu	II	2.5 Semestrul	I	2.6. Tipul de evaluare	E	2.7 Regimul disciplinei	DS

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

3.1 Număr de ore pe săptămână	4	Din care: 3.2 curs	2	3.3 seminar/laborator	2
3.4 Total ore din planul de învățământ	56	Din care: 3.5 curs	28	3.6 seminar/laborator	28
Distribuția fondului de timp:					ore
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe					10
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					50
Pregătire seminarii/laboratoare, teme, referate, portofolii și eseuri					43
Tutoriat					14
Examinări					2
Alte activități:					
3.7 Total ore studiu individual		119			
3.8 Total ore pe semestru		175			
3.9 Numărul de credite		7			

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1 de curriculum	•
4.2 de competențe	Noțiuni de bază privind cartografierea siturilor arheologice, a izvoarelor cartografice din epoca greacă și romană, medievală și modernă, precum și a principalelor metode utilizate în topografia arheologică.

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1 De desfășurare a cursului	Sală dotată cu calculator/laptop, videoproiector.
-------------------------------	---

5.2 De desfășurare a seminarului/laboratorului	• Sală dotată cu videoproiector, hărți topografice, instrumente de măsurat.
--	---

6. Competențele specifice acumulate

Competențe profesionale	• C1. Identificarea importanței topografiei arheologice și a cartografiei. Terminologie. Topografia antică în societatea contemporană. Importanța topografiei în arheologie. • C2. Stabilirea importanței hărții ca instrument fundamental în cercetarea arheologică. Definiții ale hărții. Importanța hărții de-a lungul timpului. • C3. Analiza proiectului istoriografic <i>The History of cartography</i>. J. B. Harley. David Woodward. Harta ca artefact. Hărțile ca imagini. Hărțile ca documente și texte sociale. • C4. Identificarea izvoarelor cartografice. Clasificare, definiții. Caracteristici generale. Cartografia ca disciplină. Utilitatea cercetării izvoarelor cartografice pentru identificarea siturilor arheologice. • C5. Definirea și descrierea principalelor noțiuni, metode, tehnici și metode de prelucrarea informației cu privire la izvoarele cartografice utilizate în cercetarea arheologică. Principalele noțiuni privind clasificarea izvoarelor cartografice, metodele cu privire la valorificarea lor. Definirea elementelor care conduc la identificarea izvoarelor cartografice utilizate în cercetarea arheologică. • C6. Identificarea și analiza primelor hărți. Originile cartografiei. Hărți preistorice. • C7. Analiza și interpretarea spațiului geografic și cartografiei înainte de romani. Mesopotamia. Palestina. Egipt. Grecia. • C8. Identificarea izvoarelor cartografice cu referire la teritoriul României. Istoricul cartografiei și al măsurătorilor terestre în România. • C9. Definirea și descrierea principalelor noțiuni, metode, tehnici și metode de prelucrarea informației cu privire la spațiul geografic și cartografia în epoca romană. Importanța cunoștințelor geografice și cartografice în epoca romană. • C10. Identificarea materialelor cartografice din perioada romană, a hărților necesare și utile în identificarea și cartografierea siturilor arheologice. Studiu de caz: Tabula Peutingeriana. Tradiția itinerariilor în epoca romană. <i>Itineraria non tantum adnotata sed etiam picta</i>. • C11. Identificarea materialelor cartografice din perioada romană, a hărților necesare și utile în identificarea și cartografierea siturilor arheologice din Dacia romană. Dacia în <i>Tabula Peutingeriana</i>. Identificarea principalelor edificii: drumuri, orașe, edificii termale. • C12. Prezentarea, descrierea și modul de utilizare a informațiilor cuprinse în <i>Geographia</i> lui Ptolemeu. Tradiția cartografică greacă preluată în cartografia romană. Date generale, descriere, datare. Dacia în <i>Geographia</i> lui Ptolemeu. Corelarea datelor din Tabula Peutingeriana cu cele din Ptolemeu. Localizarea toponimelor antice. • C13. Identificarea și valorificarea bazelor de date cu referire la izvoarele cartografice din epoca romană. http://www.cambridge.org/us/talbert/. http://omnesviae.org/. • C14. Prezentarea, descrierea și modul de utilizare a informațiilor cuprinse în <i>Itinerarium Antonini</i>, scutul de la Dura Europos, paharele de la Vicarello, papyrusul de la Artemidorus, harta din Madaba, Geograful din Ravenna, Notitia Dignitatum. Comparatii. Ipoteze de lucru. Conceptia liniara in epoca romana. Spatiul geografic si Columna lui Traian. • C15. Identificarea, analiza și explicarea unor noțiuni de topografie romană. Tehnologia antică. <i>Gromatici, mensores, agrimensores</i>. Precursori. Instrumente topografice antice. Tehnici de măsurare în epoca romană. Unități de măsură. • C16. Prezentarea, descrierea și modul de utilizare a informațiilor cuprinse în hărțile și planurile militare realizate în perioada Habsburgică și Austro-Ungară. Studii de caz. Identificarea antichităților consemnate în cartografia modernă. Comparatie cu hărțile actuale. Lucrări practice. Transpunerea informațiilor de pe hărțile militare moderne pe cele actuale. Geografia istorică. Unități de măsură pentru lungimi și suprafețe. Toponimia în cercetarea arheologică. • C17. Prezentarea, descrierea și modul de utilizare a informațiilor cuprinse în izvoarele cartografice din perioada bizantină. Cartografia în perioada medievală și modernă. • C18. Prezentarea, descrierea și modul de utilizare a informațiilor cu privire la elementele pentru studiul peisajului în epoca romană. Topografia drumurilor romane din Dacia. Ridicări topografice ale drumurilor romane. Așezări și orașe de-a lungul arterelor de comunicație. Relația între drumurile romane și cele moderne. Studii de caz: drumul roman între Sarmizegetusa și Subcetate, drumul roman de la Geoagiu, drumul roman în sectorul Apulum-Alburnus Maior.
-------------------------	---

Competențe transversale	• C1. În cadrul lucrărilor practice, se vor aplica tehnici de muncă eficientă în echipă multidisciplinară. Se vor forma grupe care vor interpreta informațiile din izvoare cartografice. • C2. Îndeplinirea la termen, riguroasă și responsabilă, în condiții de eficiență și eficacitate, a sarcinilor profesionale, cu respectarea principiilor eticii activității științifice, aplicarea riguroasă a regulilor de citare și respingerea plagiatului. • C3. Aplicarea tehnicilor de relaționare în grup și de muncă eficientă în echipă, cu asumarea de roluri diverse. • C4. Căutarea, identificarea și utilizarea unor metode și tehnici eficiente de învățare; conștientizarea motivațiilor extrinseci și intrinseci ale învățării continue.
-------------------------	--

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	• Dobândirea de către studenți a unor cunoștințe legate de izvoarele cartografice antice, elemente de topografie romană, hărțile topografice, hărți militare moderne, topografia arheologică a drumurilor romane, elemente pentru studiul peisajului antic, întocmirea și importanța hărților arheologice, topografia arheologică a Daciei preromane și romane.
7.2 Obiectivele specifice	• Inițierea studenților în ce privește importanța hărții ca instrument fundamental în cercetarea arheologică. Definiții ale hărții. Importanța hărții de-a lungul timpului. • Familiarizarea studenților cu principalele noțiuni, metode, tehnici și metode de prelucrarea informației cu privire la izvoarele cartografice utilizate în cercetarea arheologică. Principalele noțiuni privind clasificarea izvoarelor cartografice, metodele cu privire la valorificarea lor. Definirea elementelor care conduc la identificarea izvoarelor cartografice utilizate în cercetarea arheologică. • Formarea abilităților privind valorificarea resurselor cartografice din perioada romană, medievală și modernă. • Familiarizarea studenților cu principalele noțiuni, metode, tehnici și metode privind topografia arheologică.

8. Conținuturi

8.1 Curs	Metode de predare	Observații
1. Introducere. Definirea și descrierea principalelor noțiuni. 1. 1. Identificarea importanței topografiei arheologice și a cartografiei. 1. 2. Terminologie. 1. 3. Topografia antică în societatea contemporană. 1. 4. Importanța topografiei în arheologie.	• expunerea combinată cu metode activ-participative	2 ore
2. Harta. Definiții. Importanță. Harta ca artefact. 2. 1. Stabilirea importanței hărții ca instrument fundamental în cercetarea arheologică. 2. 2. Definiții ale hărții. 2. 3. Importanța hărții de-a lungul timpului. 2. 4. Hărțile ca imagini. 2. 5. Hărțile ca documente și texte sociale.	• metode didactice activ-participative • prelegere orală cu secțiuni interactive	2 ore
3. Identificarea izvoarelor cartografice. Definirea și descrierea principalelor noțiuni, metode, tehnici și	• expunerea interactivă • argumentarea	2 ore

metode de prelucrarea informației cu privire la izvoarele cartografice utilizate în cercetarea arheologică. 3. 1. Clasificare. 3. 2. Definiții. 3. 3. Caracteristici generale. 3. 4. Cartografia ca disciplină. 3. 5. Principalele noțiuni privind clasificarea izvoarelor cartografice. 3. 6. Metodele cu privire la valorificarea lor.	• exemplificarea	
4. Identificarea și analiza primelor hărți. 4. 1. Originile cartografiei. 4. 2. Hărțile preistorice.	• conversația euristică • problematizarea • prelegere orală cu secțiuni interactive	2 ore
5. Spațiul geografic și cartografia în epoca romană. 5. 1. Definirea și descrierea principalelor noțiuni. 5. 2. Metode, tehnici și metode de prelucrarea informației cu privire la spațiul geografic și cartografia în epoca romană. 5. 3. Importanța cunoștințelor geografice și cartografice în epoca romană.	• observarea sistematică și independentă • instruirea programată	2 ore
6. Identificarea materialelor cartografice din perioada romană, a hărților necesare și utile în identificarea și cartografierea siturilor arheologice. 6. 1. Studiu de caz: Tabula Peutingeriana. 6. 2. Tradiția itinerariilor în epoca romană. 6. 3. <i>Itineraria adnotata</i> . 6. 4. <i>Itineraria picta</i> .	• prelegere orală cu secțiuni interactive • analiza comparativă • investigația în comun	2 ore
7. Identificarea materialelor cartografice din perioada romană, a hărților necesare și utile în identificarea și cartografierea siturilor arheologice din Dacia romană. 7. 1. Dacia în <i>Tabula Peutingeriana</i> . 7. 2. Identificarea principalelor edificii: drumuri, orașe, edificii termale.	• conversația euristică • problematizarea • prelegere orală cu secțiuni interactive	2 ore
8. Prezentarea, descrierea și modul de utilizare a informațiilor cuprinse în <i>Geographia</i> lui Ptolemeu. 8. 1. Tradiția cartografică greacă preluată în cartografia romană. 8. 2. Date generale, descriere, datare. 8. 3. Dacia în <i>Geographia</i> lui Ptolemeu. 8. 4. Corelarea datelor din Tabula Peutingeriana cu cele din Ptolemeu. 8. 5. Localizarea toponimelor antice.	• prelegere orală cu secțiuni interactive • analiza comparativă • investigația în comun	2 ore
9. Prezentarea, descrierea și modul de utilizare a informațiilor cuprinse în alte itinerarii romane. 9. 1. <i>Itinerarium Antonini</i> . 9. 2. Scutul de la Dura Europos. 9. 3. Paharele de la Vicarello. 9. 4. Papirusul lui Artemidorus. 9. 5. Harta din Madaba.	• prelegere orală cu secțiuni interactive • dezbaterea • conversația euristică	2 ore
10. Geograful din Ravenna, Notitia Dignitatum. 10. 1. Comparații. Ipoteze de lucru.	• observarea sistematică și	2 ore

10. 2. Concepția liniară în epoca romană. 10. 3. Spațiul geografic și Columna lui Traian.	- independentă - instruirea programată	
11. Identificarea, analiza și explicarea unor noțiuni de topografie romană. 11. 1. Tehnologia antică. 11. 2. <i>Gromatici, mensores, agrimensores.</i> 11. 3. Precursori. 11. 4. Instrumente topografice antice. 11. 5. Tehnici de măsurare în epoca romană. 11. 6. Unități de măsură.	- prelegere orală cu secțiuni interactive - analiza comparativă - investigația în comun	2 ore
12. Prezentarea, descrierea și modul de utilizare a informațiilor cuprinse în hărțile și planurile militare realizate în perioada Habsburgică și Austro-Ungară. 12. 1. Studii de caz. Identificarea antichităților consemnate în cartografia modernă. 12. 2. Comparație cu hărțile actuale. 12. 3. Geografia istorică. 12. 4. Unități de măsură pentru lungimi și suprafețe. 12. 5. Toponimia în cercetarea arheologică.	- metode didactice activ-participative - analiza comparativă - conversația euristică	2 ore
13. Prezentarea, descrierea și modul de utilizare a informațiilor cu privire la elementele pentru studiul peisajului în epoca romană. 13. 1. Topografia drumurilor romane din Dacia.	- prelegere orală cu secțiuni interactive - analiza comparativă - investigația în comun	2 ore
14. Așezări și orașe de-a lungul arterelor de comunicație. 14. 1. Relația între drumurile romane și cele moderne. 14. 2. Studii de caz: drumul roman între Sarmizegetusa și Subcetate, drumul roman de la Geoagiu, drumul roman în sectorul Apulum-Alburnus Maior.	- prelegere orală cu secțiuni interactive - analiza comparativă - investigația în comun	2 ore
Bibliografie: - Colin Adams, Ray Laurence (eds.), <i>Travel and Geography in the Roman Empire</i> (edited by Colin Adams and Ray Laurence), Routledge Ed., Londra / New York, 2001. - Luciano Bosio, <i>La Tabula Peutingeriana. Una descrizione pittorica del mondo antico</i>, Rimini, 1983. O. A. W. Dilke, <i>Greek and Roman Maps</i>, New York, 1985. O. A. W. Dilke, <i>The Roman Land Surveyors: An Introduction to the Agrimensores</i>, New York, 1971. - Margot Klee, <i>Lebensadern des Imperiums. Straßen im Römischen Weltreich</i>, Stuttgart 2010. - Richard Talbert, Kai Brodersen (eds.), <i>Space in the Roman World. Its perception and Presentation</i>, Münster, 2004. - Susan P. Mattern, <i>Rome and the enemy. Imperial Strategy in the Principate</i>, University of California Press, Berkeley-Los Angeles-London, 2002, p. 25-80 (cap. 2: <i>The Image of the World</i>). R. J. A. Talbert, <i>Rome's World: the Peutinger map reconsidered</i>, Cambridge University Press, 2010. R. J. A. Talbert, R. W. Unger (ed.), <i>Cartography in Antiquity and the Middle Ages. Fresh perspectives, new methods</i> (the series <i>Technology and Change in History</i>, volume 10), Leiden, Boston, 2008. <i>The History of Cartography</i>. Volume I. Cartography in Prehistoric, Ancient and Medieval Europe and the Mediterranean, ed. by J. B. Harley and David Woodward.		
8.2. Seminar / laborator	Metode de predare	Observații
1. Cartografia și geografia în scrierile istorice moderne. Analiza bibliografiei.	- prelegere orală cu secțiuni interactive - analiza comparativă	2 ore

	• investigația în comun	
2. Cartografia și geografia în societatea greacă și romană.	• prelegere orală cu secțiuni interactive • analiza comparativă • investigația în comun	2 ore
3. Analiza proiectului istoriografic <i>The History of cartography</i> . J. B. Harley. David Woodward.	• conversația euristică • studiul de caz • brainstorming • observația dirijată	2 ore
4. Utilitatea cercetării izvoarelor cartografice pentru identificarea siturilor arheologice.	• prelegere orală cu secțiuni interactive • analiza comparativă • investigația în comun	2 ore
5. Definirea elementelor care conduc la identificarea izvoarelor cartografice utilizate în cercetarea arheologică.	• conversația euristică • studiul de caz • brainstorming • observația dirijată	2 ore
6. Analiza și interpretarea spațiului geografic și cartografiei înainte de romani. Mesopotamia. Palestina. Egipt. Grecia.	• prelegere orală cu secțiuni interactive • analiza comparativă • investigația în comun	2 ore
7. Identificarea izvoarelor cartografice cu referire la teritoriul României. Istoricul cartografiei și al măsurătorilor terestre în România.	• conversația euristică • studiul de caz • brainstorming • observația dirijată	2 ore
8. Tabula Peutingeriana. Abordări istoriografice. Conținut. Date. Tabula și Geographia lui Ptolemeu. Comparații.	• conversația euristică • studiul de caz • brainstorming • observația dirijată	2 ore
9. Identificarea și valorificarea bazelor de date cu referire la izvoarele cartografice din epoca romană. http://www.cambridge.org/us/talbert/ . http://omnesviae.org/ .	• conversația euristică • explicația • observarea independentă	2 ore
10. Identificări topografice ale unor toponime antice. Limesul de vest al provinciei Dacia.	• conversația euristică • studiul de caz • brainstorming • observația dirijată	2 ore
11. Balbus și „măsurarea” Daciei. Topografii militare romani și cucerirea provinciei.	• conversația euristică • explicația • observarea independentă	2 ore
12. Lucrări practice. Transpunerea informațiilor de pe hărțile militare moderne pe cele actuale.	• conversația euristică • studiul de caz • brainstorming • observația dirijată	2 ore
13. Drumurile din Dacia în harta lui Pierre Lapie. Reprezentări cartografice moderne ale Daciei romane.	• conversația euristică • explicația • observarea independentă	2 ore
14. Izvoare epigrafice privind drumurile din Dacia. Drumurile din Dacia Porolissensis.	• observația dirijată • investigația în comun • analiza comparativă	2 ore
Bibliografie: 1. F. Fodorean, <i>Drumurile din Dacia romană</i> , Cluj-Napoca, 2006.		

2. F. Fodorean, *The topography and the landscape of Roman Dacia*, BAR, International Series 5021, 2013.
3. Mihai Bărbulescu (coord.), *Atlas-dicționar al Daciei romane*, Cluj-Napoca, 2005.
4. L. Richardson, *Introduction to Roman Topography*.
<http://www.cvrlab.org/Library/Richardson/RichardsonIntroduction.html>
5. I. Moreno Gallo, *Roman Surveying (Topografia romana)*, în *Elementos de ingeniería romana*. Congreso Europeo „La obras publicas romanas”, 3-6 noviembre 2004, Tarragona (editat de Colegio de Ingenieros Técnicos de Obras Publicas, dirección Raúl Alba, Isaac Moreno y Ricardo Gabriel Martinez), p. 25-68.
6. J. Lennart Berggren, Alexander Jones, *Ptolemy's Geography: An Annotated Translation of the Theoretical Chapters*, Ptnceston University Press, 2000;
7. F. Fodorean, *Communicating in antiquity. Itineraries, geographical space, travel and infrastructure in Roman Dacia*, in *Ephemeris Dacoromana* (Rome) 14, 2012, 81-132.
8. M. H. Edney, 'Putting "Cartography" into the History of Cartography: Arthur H. Robinson, David Woodward, and the Creation of a Discipline', in *Cartographic Perspectives* 51, 2005, 14-29.
9. E. Edson, *Maps in Context: Isidore, Orosius, and the Medieval Image of the World*, in R. Talbert, R. Unger (eds.), *Cartography in Antiquity and the Middle Ages. Fresh perspectives, new methods* (series *Technology and Change in History*, vol. 10), Leiden, Boston, 2008, 219-236.
10. T. Elliot, *Constructing a Digital Edition for the Peutinger Map*, in R. J. A. Talbert, R. W. Unger (eds.), *Cartography in Antiquity and Middle Ages: Fresh Perspectives, New Methods*, Leiden, 2008, 99-110.

9. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

- Conținutul disciplinei este în concordanță cu ceea ce se face în alte centre universitare din țară și din străinătate.
- Din analiza opiniilor formulate de angajatori privind atributele preferențiale ale formației de specialiști a rezultat un grad ridicat de apreciere a profesionalismului acestora, ceea confirmă faptul că, structura și conținutul curriculei educaționale construită pentru acest program de studii sunt corecte, cuprinzătoare și eficiente.

10. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 Metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4. Curs	• verificarea gradului de sistematizare și utilizare a noțiunilor însușite • coerența logică și forța argumentativă	Evaluare secvențială (orală) în timpul semestrului: – expunerea liberă – conversația de evaluare chestionarea orală	10%
	• gradul de asimilare a terminologiei de specialitate • aspectele legate de dobândirea de aptitudini: interesul pentru studiu individual	Evaluare scrisă (finală) în sesiunea de examene: testare sumativă	50%
		Participarea activă la cursuri	5%
10.5. Seminar/laborator	• capacitatea de aplicare în practică • capacitatea de a opera	Prezentare temă de seminar, elaborare și realizare proiect de cercetare	15%

	cu cunoștințele asimilate		
	criterii ce vizează aspectele atitudinale: conștiinciozitatea, interesul pentru studiu individual	Evaluare scrisă finală (în sesiunea de examene): rezolvarea itemilor din test	15%
		Participarea activă la seminarii	5%
10.6 Standard minim de performanță			
- Cunoașterea aspectelor teoretice și metodologice de bază ale disciplinei - Cunoașterea principalelor izvoare topografice și metodele de cercetare pentru obținerea de informații cu privire la cartografierea siturilor arheologice - Cunoașterea aspectelor teoretice și metodologice de bază ale topografiei arheologice			

Data completării

22.04.2015

Semnătura titularului de curs

Semnătura titularului de seminar

Data avizării în departament

.....

Semnătura directorului de departament

.....